

Motion

1977/78:1097

av Lisa Mattson m. fl.
om befolkningsfrågan

Nativiteten i Sverige har på senare tid sjunkit kraftigt. Fruktsamhetstalet har minskat från 2,47 under 1964, då det nådde en topp, till drygt 1,6 för 1977. Detta betyder att om fruktsamhetstalet fortsätter att vara omkring 1,6 under en längre följd av år, kommer varje kvinna att inte föda mer än i genomsnitt 1,6 barn under hela sin fertila period. Detta ligger alltså klart under det tal som krävs för att befolkningen på sikt skall hållas på en oförändrad nivå, vilket skulle kräva ett fruktsamhetstal på 2,1.

Dagens situation företeer vissa likheter med 1930-talets. Antalet födslar är t. o. m. lägre än vad vi hade då. Det är emellertid mycket som tyder på att de låga födelsetalen under 1930-talet i viss mån berodde på att barnafödandet – kanske till följd av den svåra lågkonjunkturen – endast temporärt hade uppskjutits. De snabbt stigande födelsetalen under senare delen av 1930-talet och under andra världskriget kan vara ett uttryck för detta samtidigt som de även kan tolkas som ett resultat av förstärkta samhällsinsatser på familjepolitikens område.

Det är kanske ännu för tidigt att med någon bestämdhet uttala sig om huruvida dagens låga nativitet kommer att bli ett mera permanent inslag i utvecklingen. Men det finns dock anledning att peka på den väsentliga skillnad som nu föreligger i jämförelse med 1930-talet, nämligen att tillkomsten av en familjeplanering inkl. en abortlagstiftning nu givit kvinnan både rätt och möjlighet att bestämma över det antal barn hon själv vill ha. Förändringarna i nativiteten kommer därför på ett annat sätt än under tidigare perioder att vara ett direkt uttryck för kvinnans ekonomiska och sociala ställning och hur hon ser på sina egna och samhällets möjligheter att ta hand om barnen och skapa en trygghet åt dem.

Det går lätt att peka på en rad samhällsekonomiska nackdelar med en fortsatt låg nativitet. Arbetskraftsresurserna kommer att vika, och befolkningens åldersfördelning kommer att successivt vridas i en alltmera oförmånlig riktning. I det långa perspektivet kan de aktiva generationerna som en följd härav komma att få bära en alltmera växande försörjningsbörda.

Den för oss centrala frågeställningen är emellertid inte knuten till dessa konsekvenser av en vikande nativitet. Vi vill i stället rikta uppmärksamheten på frågan om vad denna sjunkande nativitet egentligen beror på. Vi har nämligen inte kunnat frigöra oss från uppfattningen att de minskade födelsetalen är ett uttryck för att kvinnan i dagens samhälle trots alla de landvinningar som gjorts i fråga om jämställdhet och barntillsyn befinner sig i en pressad situation. Samtidigt med att kvinnan i stor utsträckning har gått ut

på arbetsmarknaden har vi ännu inte lyckats bryta ner invanda uppfattningar om vem inom familjen som skall ha ansvaret för barnen. Det blir fortfarande i stor utsträckning kvinnan som vid sidan om sitt förvärvsarbete får ta detta ansvar. Vi har ännu en lång väg att gå innan en reell jämlikhet föreligger mellan de båda föräldrarna i fråga om ansvaret för barntillsynen och för familjelivet.

Även om vi kvantitativt kunnat bygga ut samhällets barntillsyn finns det dock fortfarande stora eftersatta behov på detta område. Vi behöver genomföra kvalitativa förbättringar inom barntillsynen som skapar en mjukare miljö för barnen än vad som nu är fallet. Vi kan även på sikt behöva förkorta veckoarbetstiden för att bereda plats för en ökad samvaro med barnen.

Tillgänglig statistik pekar även på att barnfamiljernas ekonomiska standard ligger klart under den som familjerna utan barn lever på. Så länge barn utgör en ekonomisk påfrestning för familjerna – så länge barnfamiljerna har en klart lägre standard än andra – kommer solidariteten inom familjen att sättas på prov när man skaffar sig barn. Det är därför av vikt att vi undersöker hur mycket av våra framtida resurser som måste avdelas för att förbättra barnfamiljernas ställning i förhållande till övriga. Även bostadspolitiska insatser i vid mening kan återigen bli alltmera nödvändiga för att skapa ett mera barnvänligt samhälle.

Den senare tidens utveckling på befolkningsområdet reser enligt vår mening en rad frågor om jämlikheten och solidariteten i vårt samhälle. Det är därför av stor vikt att man uppmärksammar den nu pågående utvecklingen i fråga om födelsetalen och att vi snabbt söker skapa oss en uppfattning om vad den nedåtgående tendensen i födelsetalen kan bero på.

Med hänvisning till ovanstående föreslår vi

att riksdagen hos regeringen begär en utredning om orsakerna bakom de senaste årens kraftiga nedgång i födelsetalen.

Stockholm den 25 januari 1978

LISA MATTSON (s)

LILLY BERGANDER (s)

ANITA GRADIN (s)

ANNA LISA LEWÉN-ELIASSON (s)

